

Acésta sóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu întregu.
Se abonédia la Comi-
tetulu asociatiunji in
Sibiiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectoru.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Nr. 8.

Brasiovu 15. Aprile 1874.

Anulu VII.

Sumariu: Studiu asupra dialectului macedo romanu paralelu cu celu daco-romanu. — Propagarea de ura nationale prin B. Orbán. (Urmare.) — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Urmare.) — Exemple de limb'a si terminologi'a militaria. (Urmare.) — Bibliografia.

Studiu asupra dialectului macedo-romanu paralelu cu celu daco-romanu.

„Fà, baditia, pi⁴tr'a 'n diece,
La estu malu curendu de 'i trece;
Cà suntemu de soiu românu,
Nu suntemu de neamu pagaou:
Despica Dunarea 'n dóue,
Se facemu amóre nóua.“

Alesandri Poes. popor. p. 51.

I. Scopulu acestui studiu. Situatiunea presente politica-sociale a tiereloru locuite de romani, apésa cu greutate de alpi spiritele romane. Pretotindene in lat'a romanime se obserba o anumita stagnare pre tóte terimurile, mai vertosu inse pre campulu literariu. Productele literaturéi nóstre pare cà in tempulu de facia nu tieuu progresiunea, néce numerica, néce intensiva, ce s'ar acceptá dupa inceputulu imbucuratori facutu inainte de ast'a cu vre dóue-trei diecenie. Nu întrebàmu: dein ce cauza? Insemnàmu numai atàt'a, cà nu esiste acelu reu provenitoriu dein impedecarea activitatei politice, pre care unu poporu se nu-lu póta paralisá, bá cu procente repará si in-tórce spre bine prein acea, cà poporulu respectivu se sufúlca si desvolta pre terimulu scientificu cu a-tàtu mai neobosita diligentia, cu càtu desvoltarei spiritalu seu natiunale se opunu mai mari ostacli.

Desclinitu ramulu filologicu este acél'a, pre care adi la-vedemu la noi pré neglesu, mai neglesu decâtu tóte. Si totusi filologi'a prein scienti'a moderna este procliamata de culmea si regin'a tótororu scientieloru, intocmai precumu omulu (cu a carui limba se ocupa ea, cá cu distinctiunea lui principale de càtra animalele necuventatórie, e misteriu si totodata chiaea scientieloru naturali, e culmea si corón'a creatiunei*). In speciale una cultura si desvoltare sanetósa a limbei romanesci fóra cultivarea mai cu adinsulu a filologiei, in giurstarile nóstre de facia nu se póte sperá, ba nece cugetá. O semtira ast'a si literatorii nostri premergatorii indata la inceputu. De acea se si semnalédia epoc'a renascerei literaturéi rom. pre la finea seclului trecutu mai vertosu prein operele

limbistice ale unui Sam. Miculu, G. Síncai, I. Vaca-rescu, s. a.

Cu tóte aceste potemu dice, cà prein operele altcumu pré meritóse ale acelu anteseemnani ai literaturéi rom. si ale celoru-alalti corifei, ce le urmara pàna in diu'a de adi, abia se puse fundamentulu edificiu, de si cu bucuria recunóscemu, fundamentu bunu si solidu cumu se cade. Redicarea propria a edificiu, ba in mare parte inca si adunatulu materialulu trebuintiosu la edificiu, cade in sarcin'a generatiuniloru presente si venitóre.

Unu atare materialu pretiosu si neaperatu la cultivarea limbei se castiga între altele prein scrutarea dialectelu ei, a peculiaritatiloru provinciali, a idiotismiloru scl. Pentru ce? pentru cà in aceste peculiaritati aflamu de multeori cu penelulu celu mai fidele formate trasurile caracteristice ale cutarei natiuni si limbe, pentru-cà spiritulu si limb'a sunt in astu respectu numai partea interna si esterna a unui si aceluasi lucru; pentru cà mai incolo graiulu poporului e acél'a, care impromuta ori carei limbe potere, vigóre si opulentia séu avutia, éra graiulu si regulele invetiatiiloru i-dau limbei numai chietate mai mare; pentru cà in fine — spre a vorbi in esemple — numai poporulu petrecutoriu pururea in marea gradina a naturei si mai feritu de inriurintiele culturei straine, nimeresce frase asia de firesci si poteróse cá „romanu verde cá stejariulu,“ „erau càtu frundia si érba,“ „vorbi câte verdi si uscate,“ si alte asemeni. E recunoscuta acést'a in lumea literaria. Unu Adelung, Vater, fratii Grimm si alti filologi germani ajunsera pre acésta cale la rezultate vimitórie in privinti'a limbei si trecutulu germaniloru; si cele-alalte natiuni culte dein Europ'a inca numera cu diecile si sutele opurile, ce tracta despre dialectele si provincialismii esistenti in sinulu limbei lor.

Posiede óre si limb'a rom. dialecte si alte particularitati provinciali? Posiede si unele si altele, si dela o limba de estensiunea ei geografica neci cà se póte acceptá altu-ceva; totusi avemu se consideràmu de o gratia desclinita a Provedentiei faptulu, cà pre candu p. e. in sor'a limba italiana dialectele variédia asia-dicèndu dein satu in satu, pre atunci pre intinsulu teritoriu alu Daciei traiane si aureliane, unde lo-cuimu, de si se audu mai multi idiotismi provinciali,

*) Bunsen in Report of the British Association for the advancement of science, 1847, p. 257.

mai multe particularități secundare ale limbei rom., dialecte inse în sensu propriu numai două posedem. Ci acea, ce odata limb'a noastră posedă, întru cultivarea ei nu putem și nu e iertatu se nebagăm în sēma și se negrigim, fōra că la casulu contrariu se incuram periculu de a ne ciungari și schimosi într' unu puntu sēu altulu limb'a, estu odoru nepretuitu, asta icōna fidele și în decursu de atāti secl'i faptuita a caracterului poporului romanu.

Dialectulu macedo-romanu — că se tacem de provincialismii nostri până acumu verguri și neatinsi de nimene — se delinea de fericitulu Mich. Boiadgi în gramatic'a sa macedo-romana, tiparita la 1813 în Vien'a cu testu grecescu și germanu; se delinea prea pe scurtu și, ni-se pare, nu în totu loculu cu recerut'a scrupulositate și ponderare a lucrului. Alta gramatica macedo-romana cu testu romanu și grecescu edede la 1851 în Bucuresci academiculu nostru I. Maximu, dara gramatic'a eră succinta și apriatu conformata în multe părți ale sale dialectului daco-romanu. Afōra de aceste, o suma de frasi macedo-romane culese de anglulu Leake înainte de a. 1814, în care anu se tiparira cercetarile lui în Greci'a; unu registru de vorbe grece, macedo-romane și albanese adunate de T. A. Cavallioti cātra finea seclului tr. și reproduce de istoriculu I. Thunmann; în fine cercetările asupr'a romanilor, în limb'a grēca și romana de macedo-romanulu G. C. Rosa, cumu opulu acestuiasi autoriu despre scrierea și lectur'a romanēscă cu litere latine, tiparitu romanesc și grecesc la Bud'a în 1809, și recensatu de slavistulu B. Kopitar: ēca funtile, după cari ilustrulu nostru filologu T. Cipariu în opurile sale „Gramatic'a limbei rom.“ și „Principie de limb'a și scriptur'a romana“ atinse ici unele diferinție ale dialectului macedo-romanu facia de alu nostru.*)

Scrietoriulu acestui studiu regreta, că densului încă mai numai memoratele fântane i-stetera spre dispusetiune. Totuși insirandu elu aici acele diferinție în numeru cātu mai completu și în ordine gramaticale, și facēndu-si la loculu seu reflexiunile asemenative, spera baremi acelu resultatu, că alții carii sunt și mai în stare, le și au mai la îndemana, se voru senti stremurati a scrută acēsta lature interesante a limbei romanesci. Mai multu: déca atentiunea barbatilor nostri chiamati și a societătilor noastre competente s'ar îndereptă asupr'a aceste adeverate mine de aur până acumu desconsiderate a limbei noastre, ast'a ar fi recompens'a cea mai frumoasă a lucrarei presenti.**)

*) V. titlurile operelor precitate la Cipariu Princ. de limb'a și script., Blasiu 1867, pag. 88—90.

**) Atāta potemu asigură domnulu auctoriu alu acestui studiu, că în Bucuresci se ocupa cu dialectulu macedo-romanu atātu căți-va membrii ai societatei academice romane, cātu și alți filologi; mai departe, că institutul macedo-romanu, în care se tienu cățiva tineri romani adusi dein Macedoni'a împreuna cu parentele archimandritu Averchie, dă literatilor nostri ocaziune minunata

II. Sustratu istoricu-literariu. Cādu si-luă începutulu limb'a romanēscă că atare? Cādu se împartī ea în două dialecte? Se deschidemu istori'a, și ea ne va respunde, că dezvoltarea și formatiunea mai propria și mai nedependente a limbei romane că atari, nu se pōte pune mai susu de seclulu V. alu erei crestine.

Seimu ce'i dreptu, că domnitorii de odinōra ali lūmei acumu dela a. 219 înainte de Crestu începura su consulele Paulu Emiliu a face cuceriri în peninsula tracică pre litoralulu Adriei. Cu tōte aceste însă date istorice ne convingu, că romanii aplecara minunat'a lorū sistema, de a-si asigură țierele cucerite asiediandu într'insele colonie și prefacēndu-le încetu pre încetu în provincie rom., facia cu Iliri'a numai după sugrumarea revoluțiunei ilirice a trei'a. Acca revoluțiune erupese su comand'a lui Gentiu cu ocaziunea speditiunei romane contr'a lui Perseu. Despre intrég'a Tracia cu apertinentiele sale că despre provincia romana, abiă pōte fi vorba su domnirea imperatului Claudiu, a. 41—54 d. Cr.**) Asta colonisare se continuă apoi dein ce în ce mai multu pre memoratele locuri, ēra în mesur'a cea mai grandioasă se fece mai tardioru în Daci'a traiana. — Limb'a latina vulgară a colonistilor remasese demultu inderetru, abatuta și binesioru destinta de fīca sa mai mare, de latin'a clasică. Acumu acea limba în provinciile traco-ilirice, și daciane, că și aiure, începū indata a capetă ôrecare coloritu dein atingerea cu limbele popōralorū sujugate. Totuși cauta se presupunemu și se sustienem, că până ce sustete imperiulu romanu sēu latinu și cu elu oficiositatea latinei și în partile orientale, sub aripele aceste, și în urmarea comerțiului Dacilor cu țier'a mama, dreptu că aōrea intreruptu, înse ēra și ēra restauratu, idioma latina vulgară dein provinciile dacice până cātra secl. V. va fi remasu totu camu asemene celei dein partile italice, și totu camu în mersulu neconturbatu alu dezvoltarei sale fresci de mai înainte.

Înse stēu'a romanilor grabesce spre apus. Stramutarea resiedinței imperiului prein Constantinu celu mare la Bisantiu trase după sine fatalulu actu, împartirea imperiului în orientale și occidentale. Caderea acestui dein urma fū caderea Romei. De aici încolo în partile resaritene elementulu latinu dă inderetu, celu grecu se redica. Dein imperiulu orientale grecii, după Del Chiaro „poporulu celu pururea fatalu romanilor,“ într'o buna demanētia fōra trasutura de sabia facu imperiu grecescu cu limba oficioasă și administratiunale grēca, bunaōra cumu și-începura totu eli la 1821 și resbelulu libertatei grecesci pre pamentu romanu. De acf încolo comerțiulu colonistilor traianidi și aurelianidi cu patri'a mama și cu țierele sorori

de a se familiarisa cu acelu dialectu acolea pe locu; în fine că unii caletorescu spre acelasi scopu în Macedoni'a, Epiru, Tes sal'i'a. Red.

*) V. Eutropius Epitom. histor. rom.; și alți istorici.

se rümpe, idiom'a loru latina vlogaria remane impresorata si inriurita numai de limbe eterogene, pierde scutul si propt'a latinei, si asia si-incepe cu seclulu V., cá si alalte limbe nóue-latine,*) epoc'a esistentiei si desvoltarei sale nedependenti.

In urmatorii diece secli, descendenti legiunariloru traianidi si aurelianidi indurara varie fortune. Specialmente pre romanii aureliani astutiele si impilările grecesci i misica se se alipésca mai buerosu de slavobulgarii cuceritori, in a caroru aliantia dela a. 678 incóce avura se infrunte numeroase fatalitati, dar' avura totodata nu puține dile de gloria si marire. Cadrulu acestui tractatu nu ne iérta se insiramu fapte de arme si alte templari stralucite dein istori'a loru, antaiu su regii bulgaru-romani (679—972), dupa acea su regii romanu-bulgari (976—1017) si in fine sub imperatii romanu-bulgari (1186—1392). Totusi pentru caracteristic'a fratiloru nostri macedo-romani, celoru dein trecutu si celoru de adi, cumu si pentru a cunosce estinsiunea australe a limbei romanesci in vechime, nu potemu se nu citámu aici o pagina dein faimosulu istoriografu Fallmerayer.**)

Poporulu vlacu — dice densulu — celu in presente atátu de paciutu si ingratiu numai de lucra si de castigu, n'a fostu insufletitu totdeun'a de unu spiritu asia domolu, séu restrinsu la domiciliile sale presenti in confiniulu muntosu dein apusulu Tesaliei. Vlachii dein Tesali'a inca avura, cá si mai tardiu vecinii loru Albanii, periodulu loru de stralucire si marire politica, care dreptu cá a fostu numai de durata scurta, dara in evulu bisantinu nu fôra insemnate. Pre langa comunele Vlaco-libado si Vl-jani, si astadi esistenti in promuntóriele de cátra médiadi ale muntiloru cambunici nu departe de Turnovo, An'a Comnena (1082) ne numesce unu opidu vlacu, Exebas, in válile muntene ale Pelionului, la marginea resaríténa a Tesaliei; éra dupa Beniaminu de Tudel'a, carele in secl. XII. calatorí prein Greci'a, Zitun éra la médiadi urbea confiniaria si pórt'a Tierei-Vlaciloru. Precumu Peloponesulu, asia si-perduse in evulu mediu si Tesali'a in limb'a vlogaria a trianghiului iliricu numirea vechia, si unu siru de secli n'a fostu cunoscuta decâtu sub numele de Μεγάλη-βλαχία, Vlachi'a-mare, in opusetiune cu Acarnani'a si Etóli'a, cari se chiamau Vlachi'a-mica. Georgiu Pachymeros, istoriculu de curte alu antaiului Michaele Paleologu, ne spune apriatu, cá Tesaliloru, numiti in vechime Eleni si comandati de Achile, pre tempulu seu le-diceau Megalo-blachiti. Nicet'a dein Chone (Choniate) dein contra marginesce conceptulu Vlachiei-mari mai alesu la cunun'a de munti si la platoulu, ce se redica preste campia; pre candu siesulu centrale, locuitu de greco-slavi

*) Aug. Fuchs Die roman. Sprachen im Verhältnisse zum Latein. Halle 1849, pag. 45.

**) Fallmerayer Fragmenten aus dem Orient. Afôra de acea in privinti'a estensiunei limbei nóstre si a sororiloru sale e fôrte interesante memoratulu Fuchs, pag. 56—110.

debelasati si nebelicosi, o numesce inca buerosu Tesalia. Dara nu ne spune óre si susu citatulu rabinu Beniaminu in termini apriati, cá vlachii locuescu in munti si se scoboru in regiunea greciloru, spre a face préda? In privinti'a misicari loru indemanatice i asémena acelasi caletoriu cu gazelele; curagiulu loru belicu, dice, cá e neinfrenatu, si inca nece unu rege n'a potutu se i-dumerésca. Omulu mieu dein Tudel'a a cuprinsu bine impresiunile epoeci sale; cá ci scurtu dupa caletori'a rabinului Beniaminu se rescolarara, in aliantia cu bulgarii, toti vlachii de alungulu cómei Pindului pana susu in valile Balcanului, sub conducatoriiloru Petru si Asanu, contr'a dominatiunei apesatórie, neomenóse si hotiesci a curtiei bisantine,*) si infientiara asia numitulu alu doilea imperiu bulgaru, cu capital'a Trinovulu-mare pre cóstele de médiánopte ale cómei Emului. Provinci'a confiniaria cea mai australe a ácestei imperatie vlaco-bulgare erau muntii tesalici, cu unu capitanu neaternatu, carele se numia marele-blacu, μεγα-βλαχος, si cá atare straluce in cronicelre contemporane ale franciloru si bizantiniloru.

Dein aceste apare, cá in vechime terimulu limbei romanesci spre austru se intindea pana in leintrulu Eladei; ci dein partea opusa inca nu éra asia de restrinsu, cá adi. Elu se estindea pre atunci pana in Danubiu, asia cátu acestu fluviu rege nu formá muru despartitoriu, ei mai vertosu midiulocu de legatura intre fratii de unu sange si de una limba. Intre romanii decindea si deincolo de Dunare esistea comerciul mai cá neprecurmatu. Eli si-intindeau unii altor'a nu odata ajutoriu reciprocu; pentru esemplu sub imparatii Petru si Asanu, cumu si sub urmatorii loru, macedo romanii reportara invingerile loru stralucite asupr'a ostiriloru bisantine nu odata cu ajutoriu dela romanii dein stang'a Danubiului.**)

Unde suntu inse astadi romanii de pre campiele deintre Danubiu si Balcanu? Pre urm'a remasitiiloru de limba, datine, insusiri, credintie si superstitiuni poporali scl, asemeni celoru romanesci póte amu descoperi ruinele loru triste in multi slavi ai Bosniei, precumu descoperimurómani in morlaccii (mauro-vlaccii = romanii negri) de pre litoralulu Adriaticei, in romanii p'ací slavisati dein Istri'a, si in valachii dein muntii Moraviei.

Dein prememoratulu comerciul intre romanii dein diferite tienuturi resultá acelu avantaju nepretuitu, cá limb'a romaniloru de pretotindeni, a celoru dein Daci'a vechia, cá si a celoru dein cea nóua, in seclii memorati se desvoltá uniforme, fôra multe diferentie dialectice, singuru numai cu neinsemnate peculiaritati provinciali. — Intr'acea batali'a depre Campulu-mer-

*) Nu in contr'a parentelui si unchiului sen, cumu aluciondia Ville-Hardouin, care altminte vediuse in peróna pre Ioanitiu. V. Histoire de Geoffroi Ville-Hardouin §. 105 et 106; cfr. Du Fresne Histoire de l'empire de Constantinople sous les empereurs francois, note 106.

**) V. Síncal Cronica romaniloru, a. 1122—1152, 1186, scl.

leloru, templata intre crestini si turci la a. 1389, decise si sörtea imperiului romanu-bulgaru, pre carele cu trei ani mai tardiu sultanulu Baiasetu lu desfiintiä, si provinciele lui le prefece in pasialice turcesci. Furi'a pagana de aci incolo ingreunä comunicatiunea de mai inainte deintre romanii traianidi si aureliani. Traianidii propasira, aurelianidii stagnara multu pucinu. Preste acesti dein urma ignorantia estiuendu-si velulu seu negru, i face statiunari, pre candu limb'a daco-romana chiaru dela acelu tempu si-datedia nas-cerea literaturiei.

Éca originea dialectului macedono-romanu! Speramu cá una asemenare atenta a insusiriloru acestui-a cu proprietatile limbei daco-romane dein cartile si scrierile nöstre cele mai betrane, va intari acestu a-sertu.

(Va urma.)

Propagarea de ura nationale prin B. Orbán.

(Urmare.)

Superstitiuni. Scóterea draciloru. Orbán filologu.

Orbán vorbesce si despre superstitiunile romaniloru, si afla, cá dóra nici nu mai este altu poporu pe faci'a pamentului, la care superstitiunea (credenti'a desiérta) se fia latita asia tare, precumu este ea la romani. Caus'a principale la acésta trebue se ó cautamu in minorenitaea poporului, mai virtosu inse intru inpregiurarea, cá tocma popii, carii au vocatiunea cá se exterminé maracinele credentiei desierte, le propaga si le plantédia mai departe, pentrucá totu ei tragu folosu dein ele. Acei popi infasiura in negur'a cea veninósa a superstitiunei totu ce trece preste mentea si simtiementele marginite ale poporului; ei inpoporédia pamentulu cu tóte speciile de spirite necurate, inse imaginate, care aru cerca se faca reu ómeniloru; éra departarea acelu spirite necurate au asecuratu unu venitu fórté bunu popiloru, carii pàna acuma era lipsiti de venituri sigure.*)

Dupa-ce Orbán isi bate jocu in modulu acesta de preotii romanesci, degradandu functiunea loru intréga numai la exorcismu, adeca la scótere de draci prin citirea rogatiuniloru santului Vasilie, de care inse turculu nostru nu scie nimicu, apoi afirma, cá credenti'a desiérta a valachiloru s'ar fi latitu si la

unguri, precumu se latiescu buruienele rele si maracinele stricatióse. Cu alte cuvente, se pare cá Orbán ar dori fórté, cá ungurii se nu mai locuiesca amestecati cu valachii. Acésta inse ar fi cea mai mare inconsecentia dela Balás si dela tóta aristocrati'a secuiesca, care anume in adunarea sa dela St. Giorgiu in Trei-scaune, tienuta in 26 Febr. a. c., ceru dela guberniu, nu mai scimu a câtea óra, cá se stramute una parte dein secui si se ó asiedie printre romani si sasi. Déca sultanii nu aru fi amestecatu pe turci cu crestini; déca turcii nu aru fi rapitu femeii tenere si copii frumosi de ai popóraloru christiane, cumu era se se turcésca atâtea milióne de crestini? Déca Orbán si cei conspirati cu densulu nu voru se amestecé si mai multu pe unguri printre romani; déca nu le voru face scóle comune; déca nu le voru deschide asyle pentru copii mici, cumu credu ei cá va inainta magiarisarea numai cu ajutoriulu institutului militariu de militia teritoriale, de honvedi? In Buda-Pestea se discuta in regiunile superiori de cátiva ani cestiunea si planulu de a se face la toti preotii romanesci salarie dela statu, pentrucá atunci statulu asia cumu si-lu imaginédia magiarii, ar avea dreptu a'i denumi elu insusi prin ministeriulu cultelorlu, a lua dela ei juramentulu ce se ia dela oricare functionariu, a'i suspende si a'i destitué ori-si candu; éra oficiulu episcopului ar fi numai, a hirotoni si a ingriji, cá ritulu se fia executatu intocma dupa tipicu. Ei dieu, dara atunci esse compania lui Orbán, adeca toti calvinii, ariani, rationalistii, atheistii, carii dein intemplané stau in capulu mesei, si striga: Veto-Nem akarom, pentrucá intregu ritulu valachiloru este numai una tiesetura séu reti'a de superstitiuni, in care se prendu si ungurii. Se cassamu ritulu acela dein imperiulu lui Árpád, precumu au volitu a'lu cassa si extermina Bela IV., Carolu Robertu, Ludovicu I., Sigismundu, toti principii calvini ai Transilvaniei si dietele loru.

Vedeti cumu reutatea se prende ea insasi in cursele sale.

Dara se stámu pucinu la cuventulu superstitiune, credentia desiérta. Noi inca scimu si cunóscemu, cá poporulu nostru celu romanescu dein Dacia si dein Pannonia mai este dominatu de multe superstitiuni; afirmamu inse ceea ce ne-ar fi fórté usioru a proba, cá poporulu romanescu cu nimicu nu este mai superstitiosu, decátu este ori-care altulu de pre tóta suprafaci'a Europei. S'ar potea forma una bibliotheca respectabile dein cartile câte s'au scrisu pàna astadi despre superstitiunile popóraloru Italiei, Franciei, Spaniei, Angliei, Germaniei, Austriei, cá se tacemu de Russia si de Turcia. Arunce ori-cine ochii, de ex. in rubrica varietatiloru dein diariéle nemtiesci, mari si mici, politice si literarie. Nu este septemana dein anu, in care se nu dai preste superstitiuni de cele mai gróse, de care mai este dominatu poporulu nemtiescu, carui ii place atátu de multu a se lauda cu inalt'a sa cultura. Sasi dein Transilvania traiescu in familiéle

*) Nincsen talán a föld kerekégén nép, mely közt annyira el lenne terjedve a babona, mint az oláh nép között; ennek fő okát e nép kiskorusága mellett abban kell keresnünk, hogy éppen azok, kik a babonák kiirtására lennének hivatva: papjaink, mint nekik hasznót hajtot terjesztik és tovább plántálják. Ők mind azt, a mi e nép korlátolt felfogásának határain tul esik, a babona ész és érzelem maszlagoló ködébe burkolják, s a földet az ember romlására törő minden féle képzelt rosz szellemekkel népesítik be, a melyeknek eltávolítása igen jó jövedelmeket biztosított az eddig rendes fizetéssel nem birt papáknak etc. etc. pag. 144.

loru pre càtu se pòte de isolati, mai virtosu de càtra romani si de càtra familiile acestor'a; cu tóte acestea, întrebati pe inteligenti'a loru cá se ve spuna in cugetu curatu, càta mithologia nemtiésca si câte superstitiuni se mai afla la poporulu loru. Curatu asia este si cu magiarii in acelea parti ale Ungariei, si in centrulu secuimei, pe unde n'au a face nimicu pe lume cu romanii. Póte fi cà in comitatele in care ungurii locuescu amestecati p'ntre romani, ceia voru fi adoptatu mai multe dein superstitiunile nationali romanesci; dara cine se se mai mire de acésta inprumutare, candu este sciutu asia de bene, aceea ce s'a mai observatu si alte ori, cà celu mai pucinu diumetate populatiunea magiara dein Transilvani'a, cu cele patru tienuturi anexate, cu comitatele Ungariei, Aradu, Bihar'a, Satumare s'au facutu dein romani renegati, precumu ii poti cunósce dupa faptur'a, fisionomi'a, attitudinea si-chiaru dupa superstitiunile loru, de unde apoi se mai potu explica si alte multe apparitiuni. S'a intemplatu adeca pe la noi, cá si in Turci'a européha. Mergeti in Bulgari'a si in Macedoni'a, unde veti afla circa unu milionu de turci neturci, adeca mohamedani facuti dein bulgari si greci, veti mai afla si câteva comune macedo-romanesci totu turcite; pe acea parte de locuitori inse o veti cunósce indata, cà nu este de origine turcésca. Câte mii de unguri si unгурóice nu intempini in Transilvani'a, despre care candu le vedi, stai se juri cà sunt romani si romance, care si-au scambatu numai portulu si altu nimicu.

Asia dara superstitiunile domina la tóte popórale, cá si la romani. Dara daco-romaniloru nu are se le fia nici de cumu rusine de superstitiunile loru, antaiu, pentru cà mai tóte acelea ne dau cu una proba mai multu despre originea nóstra latina. Superstitiunile nóstre sunt mai totu atâtea resturi ale religiunei nóstre ethnice, ale mithologiei greco-latine, precumu s'au convinsu toti aceia, carii cunoscú si mithologi'a vechia, si credentiele poporului nostru, si carii in acésta materia facu studiuri comparative, precumu face de ex. dr. At. Marienescu in Banatu si alti pe airea. A duo'a, de cumu va noi mai suntemu dominati si de superstitiuni periculóse, la acésta pórtá culp'a totu tiranii aceia, carii n'au suferitu cu nici unu pretiu, pentru cá poporulu romanescú se apuce pe calea culturai scientifique si a desvoltarei sale nationale. Tirania dupla a incovoiatu cerbicea poporului romanescú, politica si eclesiastica; unde potea elu se scape de superstitiuni!

Orbán Balás se turbura, pentru cà preotii romanesci scotu pe draci dein ómeni. Apoi cà nu numai grecii, dara si latini au rogatiuni, prin care scotu draci, adeca si preotii rom. catholici au darulu si datori'a de a'i scóte. Dara ce pasa lui Balás de acésta? S'au apucatu preotii romanesci vreodata se scóta spirite necurate dein secui? Noi nu amu auditu de una cá acésta. Unu singuru casu cunóschemu dein dilele episcopului Vasilie Moga, nu inse cu vreunu secuiu,

ci cu unu bietu de sasu morbosu, care credea cà'lu torturédia unu spiritu necuratu, si asia s'a dusu la pop'a romanescú, se'i citésca rogatiunile santului Vasilie. Parochulu sasescu aratá casulu la superintendente, acesta la guberniulu dein Clusiu, care apoi interdise strinsu preotiloru romanesci, cá se nu mai cutedie a scóte draci dein ómeni de alte confessiuni.*) Fórte bene a facutu guberniulu transilvanu deintre anii 1830—40, cà au marginitu pe preotii romanesci la scóterea diavohiloru de tóte cathegoriile, numai dein romani. Dieu se'i si scóta, di si nópte se se róge lui Ddiu, cá se nu mai remana pe totu pamentulu Daciei nici unu puliu de draculetin, toti diavoli, tóte satanele, tóte balele necurate se dispara deintre noi in eternitate, „se'i uciga crucea.“

Unu altu omu mai cu mente decátu secuulu nostru, ar fi sciutu dein psychologia si dein unele parti ale medicinei, càtu este de naturale doctrin'a despre exorcismu, si ce bene se pòte explica scóterea draciloru prin rogatiuni, chiaru si prin descantaturi femeiesci. Cine nu cunósce poterea extraordinaria si excessele imaginatiunei omenesci? Au nu'i vedemu efectele in mii de casuri ale vietiei? Dara lui Orbán 'ia pasatu numai de una: se'si bata jocu de preotimea romaneasca; n'a facutu inse mai multu, decátu a datu unu nouu testimoniú de ura si reutate càtra totu ce este romanescú.

Destulu despre superstitiuni.

Amu observatu si mai susu, cà Orbán sucesce numele locurilor si ale tienuturiloru asia, in càtu le dà totu numai semnificatiune magiara. Preste acésta, elu inputa romaniloru pe mai multe pagine ale cartiei sale, la diverse oca siuni, cà pentru ce nu invétia vlahii limb'a magiara si de ce nu'si facu scóle magiare, éra pre càtu tempu vlahii nu'i inplinescu capritiele lui, ii considera de patrioti rei si chiaru de tradatori. Scienti'a filologica a omului acéstuia merge asia departe, in càtu la pag. 153 cuventele Barbatu si Cantare (Borbát, Kenternálok), éra la pag. 200 cuventele Predealu si Prédale declara de cuvente curatu magiare. Pentru ce se nu le si declare, candu faimosulu Tancsics alu loru proclamá totu acumu in dilele nóstre, in Buda-Pestea, in audiulu Europei, cà limb'a magiara este cea mai vechia dein tóte limbile pamentului, éra alti fantasti spunea lunei mai deunadi, cà in inscriptiunile antice de ale Etrusciloru aflate in Itali'a inferiore, s'au descoperitu urme minunate de a le limbei magiare; ati vediutu apoi, cà acésta absurditate piramidale cerculá prin tóte foliele magiare, si cà se aflá multime de ignoranti si fanatici, carii o crediura. Apoi inca mai au fruntea, cá se inpute densii romaniloru fanaticismu nationale. Si pentru ce óre romanii se fia fanatici? Ce facu ei mai multu, decátu essu in faci'a lunei europene, cu materialulu

*) Se spunea pe atunci, cà in siedenti'a in care s'a pertractatu acestu casu, atátu referentele, càtu si consiliarii au risu de acea secatura.

latinescu, cu formele latine ale limbei loru, cu analogi'a in mana si dicu: Acésta limba a nóstra daco-romana e destinata dela provedentia, cá se succéda limbei latine in totu coprensulu Daciei. Servitiulu pe care'lu facuse limb'a latina popóraloru Daciei si Panoniei pàna in a. 1848, in afacerile publice a le popóraloru conlocuitórie, are se'lu face in venitoriu limb'a daco-romana, cu atàtu mai usioru si mai bene, cà ea este limba viia, ce se póte invetia dein conversatiune si lectura de tóte dilele, éra terminii sei scientifici sunt comuni cu ai limbeloru neolatine, prin urmare cunoscuti la tóte popórale luminate. Mai departe, romanii afirma, cà ei cu ajutoriulu limbei loru materne sunt in stare se face progressele cele mai dorite in scientie si in tóte ramurile activitatiei spiritului omenescu, pentru-cà indata ce romanulu si-a invetiatu bene limb'a materna, cu ajutoriulu acesteia invétia in tempulu diumetate limb'a latina, si in a patr'a parte de tempu limbele italian'a, francésca, spaniol'a si portugalic'a. Cu modulu acesta daco-romaniloru li se deschidu toti thesaurii culturei antice si moderne, care cu ajutoriulu de ex. alu limbei magiare, se castiga cu greutati neasemenatu mai mari, séu nici-decumu. Acésta doctrina si credentia a daco-romaniloru e confirmata pe fiacare di, cu sutele de exemple, pe care le avem in acea tenerime a nóstra, ce se prepara pe la gimnasia romanesi, de unde apoi essu la universitati si la alte institute mari europene, spre a 'si complini studiulu in diverse specialitati. Superioritatea loru in cele mai multe casuri preste cei carii invétia pe la gimnasia magiare, slave etc. si la universitatea magiara dein Pesteá, este invederata si batetória la ochi. Asia dara insistenti'a si perseveranti'a pe viétia pe mórte a daco-romaniloru pe langa limb'a loru, nu e nici-decumu vreunu productu alu fanaticismului cá la magiari, ci este pe langa nobilitatea originei si simtiulu demnitatiei nationale, interessulu bene intielesu, care ne spune, cà venitoriulu nostru mai fericitu póte fi ascuratu numai cu ajutoriulu limbei romanesi, care cá mane are sa éssa alaturea cu celelalte limbi europene de rangulu antaiu, curatita si spalata de rugin'a barbariei ce o inpresurase, frumósa si elegante, cá si una dein divinitatile femeiesci ale lumei antice greco-romane. De ací incolo, romanii sunt fórte departe de a volí se inpuna cuiva limb'a loru; védia altií cu care limba voru se intre in concertulu popóraloru luminate; romanii inse sunt convinsi, cà de aici, dein Daci'a, numai cu ajutoriulu limbei romanesi se póte ajunge acestu scopu sacru si maretiu; de aceea romanii, nu cà aru volí se'si inpuna limb'a loru cuiva, o recomanda inse si magiariloru cá pe una ce 'iar mai apropia de popórale cele mai luminate ale Europei. Ceea ce pretendu romanii si voru pretende totu-deauna si intre tóte inpregiurarile, este numai atàta, cá toti acei functionari de statu si municipali, càti au a face cu populatiunea romana, se cunósca perfectu limb'a romana, se scrie in trens'a si se administre legile in aceesi. De ací incolo romanulu

este tolerante, adeseori pre càtu nu ar trebui se fia pe elu nu'lu dóre capulu de altií, care ce scóla 'si face, si care la ce Ddieu se inchina, la ungurescu, jidovescu, turcescu, numai pe elu se'lu lase altií in pace, cà déca nu'lu lasa, apoi se irrita, se catranesce, si atunci e reu romanulu, reu de totu.

La paginile 201, 257—9, 272, 301 etc. Orbán éra si éra se ocupa de romanii dela Brasiovu, de biserice, de scóle, de privilegiulu grecescu, de processele avute cu sasii si apoi cu grecii, le dice de nou, cà ei nu sunt romani, ci numai greci si bulgari romaniti, éra anume la pag. 272—3 afirma, cà acesti romani indata ce essu dein sarica, sumanu, cojocu, si invétia ceva carte, se dau éra si de greci, cà-ci le este rusine se se numésca romani; in fine cà, pàna pe la a. 1837 romanii dela Brasiovu era pe cea mai buna cale de a se magiarisa cu totulu, dara guberniulu ungurescu a fostu lenesiu, nepasatoriu, 'ia scapatu dein mana; de atunci s'a facutu numai atàta, cà acesti vlachi au mai perdutu ceva dein ferocitatea si selbataci'a loru.*)

Multu se fréca Orbán de romanii dela Brasiovu; amu aieptatu inse si mai susu, cà acésta este tréb'a loru, cumu se intempine atàtea complimente de fratietate.

(Va urma.)

Colectiune de diplome

d'in diplomatariulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe romani (valachi).

(Urmare.)

1511. Suppl. C. D. T. V. p. 398.

Sasii sunt auctorisati de rege, cá se póta persecuta pe factorii de rele inca si in casuri, candu aceia aru fugi si cauta scapare pe mosiile invecinate ale aristocratiloru,

In festo B. Andreae apost. — Uladislai mandatum ad saxones, ut malefactores, incendiarios in bonis nobilium, in medio saxonum existentibus, continentes, libere prosequi, et punire possint.

Orig. in Tabul. Nat. saxonicae.

1515. Suppl. C. D. T. VI. p. 14.

Epistol'a episcopului catholicu, anume Franciscu Varda, in care róga pe sasii dein Sibiiu, cá se apere pe unu parochu alu seu de asuprirea Valachiloru dela Jibotu in scaunulu Orasteei.

Francisci Várdá Eppi. Transilvani Literae causa tuendi ab injuriis Valachorum Plebani de Also-Kenyér ad Cibinienses scriptae.

Ex authentico innuit Eder in Felmer p. 268.

*) azonnal kezdí adoptált oláh nemzetiségét szégyenleni s be áll görögnek, eltanulja a görög nyelvet, a görög modort, s ha valaki oláhnak merné nevezni, nagyon észékenyen megsértve érezné magát a bolgárszegi oláhok is az újabb időben kezdik eredeti szilajságuk és vadságukat levetkezni etc., Aceesi insulta o repete si la pag. 343.

Relatoriae

quod Casparus Török de Bircz et Eming ejusque fratres statuti fuerint in loco Thulia dicto in C. Hunyad habito anno 1515.

C. D. T. III. p. 151.

Documentu despre una donatiune facuta unei familii cu connumele Turen dela Birtiu, pe unu locu Thulia, care se tienea de fortareti'a Hunedóra dein comitatulu Hunedórei. In acestu documentu inca mai intempinamu càtiva cnezi romanesci; asia de aici inca se vede, cà cneziatele s'au mai sustienutu si in alu 16-lea seculu.

Capitulum Ecclae. alban. Transilvaniae Omnibus etc. Optima rationis industriae per hoc revera non immerito commendatur, quod ea ipsa rebus humanis succurrens, oblivionisque nubilo sagaci provisione obvians, mortalium gesta praecordiis digniora Ltarum testimonio mandavit perpetuari: Proinde ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod nos literas serenissimi Ppis. Domini Uladislai D. G. Regis Hung. etc. recepimus in haec verba:

„Uladislaus Dei Gratia R. Hung. etc. quia nos illi Dominationi, et perpetuali collationi, quam Illustris Princeps Dominus Georgius marchio Brandeburgen: mediantibus suis Lris. de et super quodam loco Thulya vocato, in pertinentiis Castri sui Hunyad prope quandam aquam Fejérviz nuncupatam, in territorio cujusdam Possessionis ipsius Bircz vocato, in Comitatu ipso Hunyadien. existen. habito, fideli nostro nobili Casparo Török, ac per eum Nicolao et Naan similiter Török fratribus ejusdem fecisse dignoscebatur, nostrum Regium et gratiosum consensum praebuerimus, et nihilominus totum et omne Jus nostrum Regium si quod etc. in perpetuum contulerimus. Velimusque eosdem per nrum. et vrum homines legitime facere introduci. Super quo fidelitati vrae harum serie firmiter praecipientes mandamus, quatenus vrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo praesente Petrus de Zalasd, aut Nicolaus Szotyori, vel Béke de Lenczene,*) sive Petrus Zacharias, neve Stephanus More de Farkadyen, sin Franciscus Mardsina, seu Gregorius de Zacharies aliis absentibus etc. (reliqua juxta solitum stilum mandati statutorii.) Datum Posonii sabb. prox. p. fest. S. Corporis Xristi anno ejusdem 1515. Regnorum nostrorum Hung. anno 25. Bohemiae vero 45.“

„Nos igitur mandatis ejusdem Domini S. nostri Regis per omnia, ut tenemur obedire cupientes una cum praefato Beke de Lenczene homine suo Regio nostrum hominem, videlicet discretum magistrum Stephanum altaris B. Mathei apost. et Evang. in hac Ecclae. nostra praedicta fundati Rectorem, ad praemissam introductionem et stationem fideliter peragendam nostro pro testimonio transmisimus fidedignum. Tandem iidem ad nos reversi pariformit. nobis retulerunt eo modo: quomodo ipsi feria V. prox. ante fest. B. Mariae Magdal. nunc transactum ad praedictum locum Thulya vocatum vicinis

*) Hodie Lindsina Comitatu Hunyad.

et commetaneis ejusdem universis, et signanter nobilibus: Petro de Zalasd, Joane Mathe de Rákord, altero Joanne de praefata Lenczene, Andrea Daan, et Johanne de Csolnakos, altero Johanne Osch de Nádabor Vice-Castellano dicti Castri Hunyad, item Ladislaus de eadem Nadabor, Luka de Ploska, Joan de Cserbel, Joanne de Felső-Ruda, Ladislao de Also-Ruda, Michaele de Poynitza Kenezis, praeterea circumspicis et providis etc. (sequuntur nomina quorundem colonorum de Hunyad, Bircz, et Ruda) inibi legitime convocatis, et praesentibus etc. (reliqua juxta solitum stilum statutorium) nullo contradictore apparente. — Datum 15. diē introductionis et stationis praenotatarum anno Domini supradicto (i. e. 1515.) Venerabilibus Dominis Francisco Praeposito, Gregorio Cantore absentibus.

L. S.
pendentis.

Originale in Arch. f. fasc. 88. L. I. Tom. I. Lit. D.

Divisionales Alpium Borgoiensium
inter familiam Bethlen et Apafl et Bistriciensis 1517.

App. D. Tr. T. VI.

Documentu séu carte de inpartire intre familie aristocratice Bethlen et Apafl si intre sasii dein Bistritia, asupra muntiloru dela Borgau. La inpartirea acésta se chiama martori dein comunele vecine Iadu si Borgau, dein ceea sasi, éra dela Borgau romani, intre carii si unu cnézu, acf insa este explicata si semnificatiunea de cnézu cu latinesculu Villicus paganus, adeca primariulu (judele, pe unguresce biro-ulu) comunei Borgau. Commissarii exmissi in acésta causa spunu, cà fassiuile sasiloru dein Iadu si a le romaniloru dela Borgau au concordatu in aratarea mediuneloru. Cu acestu documentu se intemplase falsificare menorabile in anu, punendu cineva 1317 in locu de 1517, ceea ce s'a rectificatu cu ajutoriulu criticeii la curtea de apellu a Transilvaniae.

Nos Franciscus Iklodi Comes Comitatus Dobocensis, et Stephanus Sz.-Györgyi Comes Comitatus Interioris Szolnok, Caspar Kereszturi Vice Comes Dobocensis, Martinus Cserényi et Franciscus Cserényi de Balásfalva, Georgius Csulaki Comes majoris Sajo*) salva reverentia loquentes memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit Universis, quod egregii et nobiles Domini Joannes Bethlen major de eadem, et Ladislaus Apafl, Nicolausque de Apanagyfalva partibus ab altera, communi et unanimi sententia vocarunt nos, tamquam homines Regios, et Judices electos, ad divisionem, et dissecutionem alpium Borgoiensium subjecientes se se vinculo 500 florum aureorum, ut quid quid secundum puram conscientiam nostram, de dictis alpiibus Borgoiensibus, inter nos deliberaremus, in hoc nobiscum consentiret utraque pars, nostramque compositionem qualemcunque ratam et immotam haberet, visum est itaque nobis ad probabiliorem divisionem harum alpium praedictarum tales adjungere homines, qui statum, situm, et proventum sylvarum scirent, signo tamen Judicis primarii Bistriciensis circumspiciti Georgii

*) Nagy-Sajo Comitatus Dobocensis.

Kuklár vocavimus, citavimusque villicum Jadiensem Theusves cum suis asseclis Philippo Fabro, Demetrio Bremer, Joanne Doliatore, Halia Cripo, Joanne Calcario, Georgio Rotario, Civibus juratis similiter de Bistricio Villicum providum Bricinum Calcarium, Emericum Fabro, Martinum Doliatorem, Joannem Doliatorem, et Mathiam Jádi cives Juratos, item de dicta Borgo octo homines seniores Juratos videlicet: Joannem Dan, Hella in Kószta, Lazarum Karácsontelke, Michaellem Tomsa Jobbagiones Joannis Bethlen, item Joannem Dan. villicum seu Kenezium Paganum, Michaellem Porta, Jobbagiones dictorum Dominorum Apafi indigenos sicque confectas, qui fide ipsorum mediante, sic coram nobis fassi sunt: quod ipsi puerili admodum aetate existentes, sciant duos Villicos annis conflictatos, laesosque fuisse eo, quod alterum inscio, atque extra favorem alterius Jadiensis ligna de antedictis sylvis haberet, unde moti Domini alpium dictarum sylvas diviserunt in duas partes, quarum una a regione scilicet Radnensium in usum Minorum Apafi cedebat, altera vero parte meridionali in usum Bistriciensium, Glandium autem usus, et proventus quandoque communis fuit utrique parti, sylvas alterius partis dividere nulli partium licuit pro termino legitimo dissecando distributas partes proposerant fluvium Bistriciensem usque ad inferiorem Nigrae collis situm, et hanc esse collem loco termini, nec posse se se melius discernere possessionarias has alpes, quae partes ipsorum olim determinarunt, fatentur nos quoque exeuntes una cum saxonibus praescriptis quantum potuimus a cacumine dictae nigrae collis nemora et saltus undique perspeximus a saxonibus omnia loca investigantes, qui fassionem etiam Valachorum probarunt, similem de divisione sylvarum mentionem facientes, simili modo et nos juxta consensum nostrum eundem terminum ab antiquis constitutum, et approbatum statuimus fluvium scilicet Bistriciensem et collem nigram; quod etiam sub vinculo, ab ipsis ex libera voluntate composito 500 florenorum, per literas nostras sigillo nostro obsignatas utrique parti extradidimus hac conditione, ut si qua partium hanc compositionem legitimam turbare, citata in praesentiam Vicarii, brevi dictamento Juris secundum Justitiam Regni compositionem pro solutione et distributione legitima constitutionis executionem patiatur. Datum ex Borgo in Comitatu dicto Dobocensi feria secunda proxima post festum Philippi et Jacobi apost. anno Domini millesimo Trecentesimo Decimo Septimo.*)

Franciscus Deveceri Notar. sedis Dobocensis m. p.
L. S. L. S. L. S. L. S. L. S. L. S.

*) Hoc Instrumentum in anni designatione vitiosum esse allegatum fuit, in causa Bethleniorum ex defectu seminis Apafiani contra fiscum mota ex eo, quod nec stilus, nec character, nec papyrus ejus aevi (1317.) esse videatur, si quidem anno 1317. nondum Bethlenii, vel Apafi Possessionem Borgo eo tunc possederint, neque Apafius in Instrumento notatus praedicatum de Nagyfalva habuerit anno 1317. quia eo tunc nec possedit, et nondum Comitatus Szolnok erat tripartitus, consequenter loco 1317. substitui pretendebatur annus 1517., quod etiam liquido coram Tabula Regia constitit C. J. Kemény.

Joannis Zapolya Vajvodae mandatum divisionale, ut inter nobilem Kende filium Ladislai Praesbyteri de Serel, ac Ladislaum et Dancsul de Serel fratres carnales divisione ratione portionum in Serel et Riusor habitatum peragatur.

1517. Suppl. C. D. T. VI. p. 31.

Faimosulu Ioann Zapolya voda, tramisu in Transilvani'a dein Ungari'a de susu, rogatu fiendu de nobilele (boieriulu) Candea, filiu alu Popii Vladu dein comun'a Siereliu in comitatu Hunedórei, a denumitu pe alti nobili, anume Radulu dela Riu-barbatu, Stanciulu dela Macesdeni, Dionisiu dela Pesteana, Petru dela Riulu-albu si Vladu dela Riusiorn, cá se faca impartire de averi intre acelu Candea, si intre duoi frati ai sei, deintre carii unulu era totu popa romanescu, precumu fusesse si tata-seu (presbytero valacho).*)

Joannes Zapolya Comes perpetuus Terrae scepu-siensis Vajvoda Transilvanus, et siculorum Comes nobilibus Sztancsul de Maczesd., ac Joanni Literato de Hosdat, et Michaeli de Kis-Barcsa salutem et favorem. Noveritis quod nobis die Dominico proximo ante festum

*) In Transilvani'a se afla preste totu multe familii de preoti romanesci, care se tragu dein familii nobili stravechi. Una parte dein acelea familii isi mai conservase documentele loru nobilitarie pana in dilele nostre, era altele le au perdutu si au ramasu numai cu traditiunile, care se trecu dela parenti la fili si care spunu, cá familie le loru inca au fostu odenóra libere, era nu slave. Una dein cele mai mari devastatiuni si suppressiuni de litere seu diplome nobilitarie de a le familiiloru romanesci s'a intemplatu in dilele Mariui Teresiei dela 1760 incóce, cu oca-siunea infientiarei regimenteloru confiniarie romanesci, pre candu commissarii unguri si nemti sub pretestu de militarizare au culesu multime de documente dela familie le romanesci, pe care apoi nu le-au mai restituitu nici-odata, ci le-au nimicitu, ori delaturatu, seu dein grósa nescientia, precumu era se faca colone-lulu Urbán in 1850 la Clusiu cu archivele tieriei, seu si mai multu, dein reutate, pentru cá familie le se nu mai posséda nici-unu documentu la mana despre vechi'a loru libertate. Commissi-unile dein an. 1819—20 éra si au mai pitulatu multe diplome nobilitarie romanesci, anume in regimentulu I. confiniariu. Multe documente adunate dela familii s'au conservatu dupa aceea in Orlatu cá la resiedenti'a comandei regimentului; se pare inse cá in anulu 1848 au disparutu si de acolo cu totulu Astadi acelea documente nu mai potu folosi in modu practic respectiveloru familii, aru folosi inse fórte multu la historia dein punctu-de vedere nationale si politicu. In histori'a nóstra mai vechia obvenu fórte raru familii de preoti, cá jocandu céva role in so-cietate si anume in politica. Se pare cá cu cátu tirani'a devenea mai nesuferita, cu atátu mai multu chiaru familie le nobili isi cautá scapare la altariu, pana ce sub domni'a calvinésca fusera scóse si de acolo, mai virtosu dupace supusera si pe cleru la superintendentii calvinesci si 'i detera chiaru mitropolitu trecutu la calvinia. Chiaru si dela unirea facuta cu baserica Romei vechi (1700) fórte multe familii nobili romanesci isi tramitea dein filii loru la „popia.“ Nu credemu cá ne amu abate multu dela adeveru, déca amu sustienea, cá in comitate si in districtele romanesci transilvane celu pucinu 50% deintre preotii romanesci se tragu dein familii nobili. In sasime éra si sunt destule familii romanesci patriciane, in care preoti'a se tiene pe generatiuni in-ante, cá intre Leviti si cá la mai multe popóra antice. Inse totu in acésta parte a tieriei se afla si câteva familii preotiesci venite deintre serbi, cu episcopii serbesci cáti au fostu pana la Gerasimu Adamovicu; dara acestea se si cunoscu, déca nu si dupa statura si fisionomia, de siguru inse dupa indifferenti'a cu care se pórtá cátra totu ce este romanescu. De acestea sunt câteva si in par-tea septemtrionale a Transilvaniei, venite deintre ruteni. Red.

nativitatis B. Joannis Bapt. una cum nonnullis harum partium Transilvanarum nobilibus hic in Oppido Hatzak vocato constitutis et existentibus nobilis Kendo de Serel pro se personaliter praesentibus ibidem nobilibus Ladislao Dancsul de eadem Serel, idem legitimae evocationis modum observando, ac in figura iudicii nostri comparando, quasdam Litteras nostras patentes, nostrum Judicium produci curavit in conspectum, quarum tenor talis est:

„Joannes de Zapolya etc. Nobilibus Radul de Borbatvize, Stancsul de Maczesd, Dionisio de Pestyén, Petro de Fejérviz, et Ladislao de Rusor salutem et favorem, Exponitur nobis in persona nobilis Kende filii quondam Ladislai Presbyteri de Serel, quomodo ipse cum nobilibus Presbytero Valacho, ac Dancsul de eadem Serel filiis quondam Ladislai praefati Presbyteri fratribus suis carnalibus in totalibus Bonis ipsorum et juribus Possariis in Possessionibus Serel praedicta ac Rusor in Comitatu Hunyadiensi existentibus habitis hactenus indivisis per Vestri medium divisionem habere vellet congruentem jure Regni requirente. Requiritur igitur vos etc. (reliqua juxta stilum consuetum.) Datum in Oppido Hatzak vocato, feria sexta proxima ante festum Nativ. B. Joannis Baptistae anno Domini 1517.“

Quibus exhibitis et praesentatis praefatus Kende de Serel rationem praemissae divisionis fiendae admissae assignari postulavit per in causam attractos attos. coram nobis, quo audito Nyisztor de Paros pro antefato Ladislao Presbytero, et Dancsul de Serel cum protestatione eandem nostram in praesentiam respondit ex adverso, quod praescripta divisio per annotatos homines fuisse admissa, quoniam superioribus temporibus ipsa eadem divisio quantum in Domibus est Curiis ipsorum nobilitaribus de Hosdat sessiones Jobbagonales, ac terras et foenilia iidem homines arbitri quosdam homines ibidem praemissam exequerentur, executionique damnarent, delegissent, idem actor ad praefatorum in causam attractorum requisitiones hujusmodi divisioni interesse nolisset. nihilominus ad praesens eandem executionem hactenus minime executam admittere prompti forent et parati, quibus sic habitis, quia praetacta divisio in praescriptis portionibus possessionariis in Possessionibus Serel et Rusor per partes allegatas modo fieri praemissa debita, hactenus ad plenum minime executam fuisse comperiebatur, ad eam itaque perficiendam, vos de necessario transmitti debere videbatur. Requiritur igitur vos etc. (reliqua juxta stilum mandati divisionalis.) Datum in loco et termino praenotatis a. D. 1517.

Ex Transmissionalibus causae Catharinae Rusori Michaelae Kenderesiana anno 1785.

(Va urma.)

Exemple de limb'a si terminologi'a militaria.

(Urmare.)

Lecti'a a patr'a.

Miscarele capului la drépt'a si la stang'a. Aliniarile.

51. Instructorulu voindu se invetie pe soldati a întorce capulu la drépt'a, spre a se alinia, comanda: 1. Capulu la drépt-TA. 2. Drepti.

52. Dupa comand'a severit'orie TA, soldatii întorceu usiure capulu la drépt'a, fâra sguduitura, si fâra a miscá umerii, indreptandu ochii, pe lini'a ochiloru soldatiloru dein acelasi r'ondu.

53. Dupa comand'a Drepti, întorce capulu in positi'a drépta, care trebue a fi positi'a obicinuita a soldatului.

54. Miscarea, Capulu la steng'a, se esecuta prin midiul'oce inverse.

Aliniarile.

55. Candu recruitii sunt bine intariti in positi'a corpului si in principiile si mechanismulu diferiteloru pasuri, instructorulu 'i asiédia cotu la cotu, pentru a'i invetia principiile aliniariloru.

56. 'I exersá mai antaiu a se aliniá omu cu omu; pentru acésta, va comanda la cei d'antaiu doui ómeni dein flanculu dreptu a merge trei-pasi inainte, si, dupa ce 'i va alinia, va insciintia pe rendu pe fia-care soldatu, numindu'lu dupa numerulu seu, de a se duce pe aliniarea celoru d'antaiu doui.

57. Fia-care soldatu, la acésta insciintiare de a se duce pe aliniare, va întorce usioru capulu si ochii la drépt'a, va merge, in cadenti'a pasului iute, trei pasi inainte, miciorandu pe celu dein urma, cá se remaiia inapoia noiei linii cá de siesespediece centimetre, de care nu trebue se treca nici odata; dupa acésta inaintédia cu pasi merunti fâra sguduitura, avendu genuchii intinsi, si se asiédia alaturea omului ce se afla pe linia, observandu a schimbá positi'a capului, indreptandu'si lini'a ochiloru si a umeriloru in directi'a vecinului seu, pe care urmédia a'lu atinge usioru cu cotulu, fâra a deschide pe alu seu.

58. Fia-care soldatu candu va fi bine asiediatu pe aliniare, întorce singuru capulu in positi'a drépta. Instructorulu va oprí cu totulu pe ómeni, dupa ce a intorsu odata capulu in positi'a drépta, de a'lu mai întorce dein nou in partea aliniarei, chiaru deca ei nu voru fi bine aliniati. Rectificarea aliniarei se face dupa cumu se va aratá la Nr. 63.

59. Aliniarile la stang'a se facu dupa aceleasi principii.

60. Dupace recruitii voru fi invetiatu astfelu a se alinia, omu cu omu, corectu si fâra incercari, instructorulu va alinia de-odata rendulu intregu prin comendile urmat'orie: 1. La drépt'a (séu la stang'a.) 2. V'aliniati.

61. Dupa a dou'a comanda, soldatii se duc cu pasu iute pe nuo'a linia, si se asiédia dupa principiile prescrise mai susu.

62. Instructorulu, asiediatu la càtiva pasi inainte cu faci'a càtra rendu, observa executarea principiiloru, dupa care trece la flanculu care a servitu de basa, si verifica aliniarea.

63. Déca o parte dein ómeni nu sunt bine aliniati, instructorulu comanda: 1. Cutare numeru séu cutare numere. 2. Inainte séu inapoi.

64. Dupa antai'a comanda, omulu séu ómenii numiti, intorecu capulu in partea aliniarei. Dupa a dou'a se punu usioru pe linia, si intorecu capulu in positi'a drépta.

65. Aliniarile inapoi se facu dupa aceleasi principiiuri; mai antaiu omu cu omu, si dupa acésta cu totu rendulu intregu de-odata, pentru acésta dein urma, instructorulu comanda: 1. Inapoi la drépt'a (stang'a). 2. V'aliniati.

66. Soldatii se duc inapoi, dupa principiile prescise, intorcându usioru, dela antaiulu pasu, capulu in partea aliniarei; trecu siesesprediece centimetre de linia si dupa acésta se asiedia pe linia prin mici miscari inainte.

67. Ómenii fiindu aliniati, instructorulu indreptédia aliniarea, déca cere trebuinti'a.

68. Dupa acésta instructorulu va arata recutiiloru cumu trebue se se alinieze, candu bas'a alinierei va fi mai la drépt'a séu mai la stang'a; va determina lini'a dupa cumu s'a prescisu la Nr. 56 si comand'a, dupa cumu s'a prescisu la Nr. 60; ceea ce se executa cá la Nr. 61 si urmatóriele; instructorulu va recomandá ómeniloru, cá la pornire spre linia se inaintedie umerulu dein partea opusa.

69. Instructorulu va pune tóta luarea-aminte a face pe soldati se intieléga si se simtia principiile alinierei; si ast-feliu se póta judecá ei insusi, déca positi'a loru in rendu este buna, 'i va face se intieléga intr'unu chipu practic, ca atunci voru fi bine aliniati, déca, cu ochiulu despre bas'a alinierei, vedu pe alu douilea omu de langa densulu, si déca cu ochiulu celalaltu, potu vedea lini'a ochiloru rendului intregu, dein aceeași parte.

70. Dupa fia-care aliniare, instructorulu examinédia positi'a ómeniloru, si o rectificá, déca trebue; dupa acésta da repausu soldatiloru, pentru a nu'i ostení tienendu'i prea multu in nemiscare.

PARTEA II.

71. Lecti'a antai'a se arata soldatiloru in theorii prin camere.

72. Lecti'a a dou'a, a trei'a si a patr'a, afara de focuri, se arata intr'uninduse doui séu trei ómeni asiediatu pe unu rendu si cotu la cotu. Focurile se arata intr'uninduse diece séu douisprediece ómeni asiediatu pe doue renduri cotu la cotu.

73. Baionet'a nu se pune la tišva, decâtu pentru facerea piramidelor, la mana, séu pentru a executá scrim'a cu baionet'a.

Lecti'a antaia.

Desfacerea, inchierea si intretinerea armelor.

Arm'a cu acu.

74. Arm'a se desface in ordinea urmatória:

1. Varg'a; se scóte tragendu spre corpu de capulu vergei, apucandu de sub bumbu cu degetulu aratatoriu si cu celu mare alu manei drepte, candu totu-deodata introduce intre varga si tiéva degetulu alu patrulea, cá se póta scapa inelusiulu vergei de marginea interióra a bratiarei de susu, dupa care trage usioru varg'a in susu.

2. Baionet'a; se invertesce verig'a dela drépt'a spre stang'a, si se scóte bucéo'a usiure dein tiéva, fara lovitura de pumnu.

3. Curéo'a.

4. Brósc'a. Apuca arm'a cu man'a stanga dein dreptulu inaltiatorului, si apasandu tare cu degetulu celu mare pe zavoru, 'lu trage usioru bine, pana la alu duoilea praguletiu, apoi cu podulu manei dá o lovitura de susu in josu spre peptu nucei manerului, cá se desface scaunulu manerului de proptitoriu inchiderei, ér cu cea drépta de gútu o sprijina cu patulu de pulp'a de susu a pitiorului dreptu, pe care'lu da inainte de celu stangu; trage tare cu degetulu aratatoriu, de tragaciu, ér cu man'a stanga apuca manerulu si scóte afara de totu brósc'a, prin taiatur'a longitudinala a cuteiei, fara cá se se frece brósc'a pe de desubtu de impedicatoriu.

5. Desfacerea brósciei si a diferiteloru parti ale sale. Apuca cu man'a stanga brósc'a, ér cu man'a drépta resucesce zavorulu spre stang'a, pana vine arculu de armare in dreptulu siantiului intrarei, candu totud'odata apasandu tare pe capetulu arcului, trage afara cilindru arcului din culat'a mobila.

Fusulu acului. Introduce aculu in gaur'a manerului resucitureri; candu totud'odata apasandu tare pe maneriu, da in josu sirm'a spirala, sprijinindu cilindru acului de peptu, scóte cu man'a stanga arculu de armare dein firida, apucandu'lu de capetu si dandu'lu inainte, dupa care lasandu manerulu resucitórei slobodu, cá se se immóie sirm'a, apuca aculu cu man'a drépta pe care'lu scóte afara impreuna cu fusulu acului si sirm'a spirala.

Acariulu. Se scóte dein fusulu seu, resucindu dela drépt'a spre stang'a capulu acariului.

Rondel'a de pele nu se scóte, de càtu candu s'a tocitu si este necesitate a se pune alt'a; candu atunci se impinge afara cu telulu curatítóriu, care se introduce prin golulu fusului acului. Déca este a se pune alt'a noua, mai antaiu se invertesce la locu acariulu, si apoi se pune rondel'a, care se apasa la locu cu manerulu resucitórei, fara cá se strimbedie aculu, si se lasa afara partea cu peru a pelei rondelei, cà-ci resista mai multu la lovituri.

75. Tóte celelalte parti ale armei nu se scotu dein locurile loru, decâtu de armarariu, la casuri de

reparare, séu de duoe ori pe anu, spre a se vedé starea armei in partile acoperite.

76. Incheierea armei se face in modulu inversu, observandu mai alesu, cá la punerea arcului de armare se apese dreptu in josu cu maneriulu resucitórei pe fusulu acului, cá se nu se strimbedie aculu. La introducerea zavorului in culat'a mobila se observa, cá aculu se intre dreptu.

Brósc'a se introduce in cutei'a ei, apasandu tare pe tragaciu, cá se'i faca intrarea libera fóra frecare, si se duce maneriulu p'ana se dá la stang'a catra genuchiulu cuteiei brósc'ei, spre inchidere, si invertindu la drépt'a 'i da o lovitura buna cu podulu manei drepte pe nuc'a maneriului.

77. Indata dupa tragerea focuriloru si desfacerea armei, partile ei se curatia in modulu urmatoriu:

Tiév'a. Se tórna o cuantitate de apa, déca se póte se fia calda, pe la cutei'a brósc'ei, prin ajutoriulu unei pálnii de tinichea, de atatea ori, pana candu ap'a ese pe la gur'a tievei curata, dupa care invertesce cálti pe o varga de lemnu si sterge tiév'a inlaintru, introducend'o pe la gur'a camerei; acésta se operéza de mai multe ori, pana esu cáltii curati, apoi sterge pe dein afara tiév'a cu càrpa móle, fara cá se se stérgea brunarea négra; interioriulu si exterioriulu cuteiei brósc'ei si capataiulu conicu alu tievei se sterge cu unu lemnu puçinu lungu si in forma de lopatíca, care face parte dein accesoriile soldatului.

Déca soldatulu are se urmedie mai multe dile un'a dupa alt'a cu darea focuriloru, atunci póte se curatie tiév'a in interioru la cinci séu siepte dile.

Brósc'a. Soldatulu trebuie se aiba cea mai mare ingrijire de brósc'a, partea mai utila si delicata a armei. Oficerii si sergentii trebuie se supraveghiedie bun'a intretienere a ei. Dupa fiacare incetare de dare la semnu, séu dupa o instructie, cumu s'a disu la desfacerea armei. Curatia aculu de sgura cu unu batiu si da lustru cu maneriulu resucitórei, pe care 'lu pune in lungu pe o scandura, cá nu incovoindu-se, se se rumpa; curatia acariulu cu càrpa si'lu fréca cu puçina caramida pisata. Interioriulu si exterioriulu culatei mobile se curatia mai antaiu cu o aschia de lemnu, apoi se sterge cu unu maneriulu de lemnu facutu in form'a curatítoriului capetaiului conicu alu tievei, care la unu capu este crestatu si gauritu, cá in acésta parte se póta imbucá ambele capete ale culatei mobile. Curatia cilindru aculu in interioru cu telulu curatítoriu si cálti, care facu parte dein accesoriile soldatului. Sirm'a spirála se curatia facèndu, cá prin invertire se patrundia prin o pandia désa dela extremitate la alt'a a sirm'ei. Arculu de armare se curatia cu càrpa curata, fóra se'lu incovóie, sprijinindu'lu in latu pe o scandura.

Varg'a se sterge cu càrpa curata.

Baionet'a se sterge cu o carpa mai subtire, fóra cá se frece tare, cà-ci altfelu i s'aru luá curendu brunarea.

Tóte partile armei, care nu suntu aratate mai susu, nu se desfacu si se curatia la locurile loru.

Partile de alama se curatia cu caramida pisata, celu multu de duoe ori pe luna, éra numai cu càrpa curata totudéun'a dupa ori-ce intrebuintiare.

Partile ruginite. Déca se ivesce, cá o parte a armei se aiba rugina vechia, atunci acést'a se scóte presarandu caramida arsa si subtire pisata pe pata séu rugina, si in urma se fréca cu unu lemnu móle, insa dupa ce mai antaiu s'a unsu acea pata bine cu unsóre si s'a tienutu mai multe óre la sóre. Déca insa rugin'a este subtire si nepronuntata, se scóte frecand'o cu o peria aspra si unsa, stergèndu apoi bine cu unu peticu de postavu, cá se nu remana nici o urma.

Ungerea. Dupa ce s'a stersu bine tiév'a in interioru cu apa si cálti, cá se fia uscata, se unge bine totu cu varga si cálti. Cutei'a si brósc'a d'impreuna cu tóte partile dein interioriulu seu se ungu cu unsóre si cu perie. Arm'a trebuie bine unsa inlaintru tievei, precumu si capataiulu conicu. Tóte siurupurile se ungu la loculu loru. Partile de alama nu se ungu nici odata, asemenea si aculu. Baionet'a si partea dein afara a tievei se ungu cu o càrpa subtire. Varg'a se unge cu perie scotiend'o afara; se tórna dein candu in candu cateva picaturi de untu-de-lemnu pe impediatoriulu tragaciului dein partea cuteiei brósc'ei, cá se patrundia in interioru, de asemenea si pe tragaciu dein partea puntiei, cá se faca tragaciulu mai lesniciosu la functionare si se nu se tocésca.

Patulu. In tóte sambetele se unge cu càrpa subtire inmuata in uleiu de inu si se usuca intr'unu locu nesupusu ventului séu sórelui. Acésta ungere face, cá lemnulu se devie mai solidu si se'i dea unu frumosu aspectu, devenindu lustruitu.

Observatii.

78. Ori de cate ori soldatulu voiesce cá se se serve cu arm'a sa, o sterge bine de unsóre pe dein afara cu carpa subtire; in camere trebuie se stea unse putienu, numai in magazia corpului se ungu mai multu. Unsórea cea mai buna este cea de pitióre de bou.

Soldatulu esindu cu arm'a in ori-ce impregiurare, déca nu este arm'a incarcata, impinge de totu spre armare cu degetulu celu mare, pe candu cu degetulu aratatoriu trage de tragaciu, cá se intre in destindere si aculu inlaintru; arm'a are dopulu, precumu si inaltiatoriulu are toculu seu, pe care nu'lu scóte decátu la dari de focuri. Déca arm'a este incarcata, zavoriulu este totudéun'a trasu afara.

Nici o lustruieála a ferului nu este permisa, decátu numai a acului.

Se recomanda mai alesu la curatirea tievei, cá gur'a se nu se sprijine pe lemnu séu pe unu altu corpu tare, cá se nu se degradedie tiév'a. Ori-ce lovire a armei este aspru pedepsita, pentru care se

recomanda a nu rediema arm'a de zidu séu de lemn, decâtu numai la stalpi si in piramida.

Déca dein intemplanu unu cartusiu nu ié focu, séu este necesitate a se scóte afara, soldatulu va scóte afara brósc'a, va introduce varg'a de feru usiure, fara se frece paretii tievei, séu cu o varga de lemn, ér cu man'a stanga intempina cartusiulu pe care'lu scóte afara.

In camere armele stau in cuire cu gur'a in josu, séu déca suntu rastelle, se punu intr'ensele, in amenduoe casurile dopulu este la tiéva si inaltiatoriulu este acoperitu. Zavoriulu este trasu afara.

(Va urma).

Bibliografia.

De si generatiunile de facia innóta cumu amu dice, in pros'a vietiei, si alérga cu capulu ruptu dupa implinirea lipseloru diurne, totusi poes'i'a vietiei inca se mai sustiene in multe ânme si spirite omenesci, pentru cá se nu semene a lemnu uscatu. La partea acésta a publicului cugetamu si noi, annuntiandu si astadi urmatoriele produse literarie:

INCERCARI IN LITERATURA, de Iónu A. Lapedatu. Brasiovu, 1874, cu tipariulu lui Römer & Kamner. 16°, pag. 198. Pretiu 1 fl.

POESII POPORALE ROMANE, adunate si intocmite de Simeone Fl. Marianu. Tomu I. Cernauti 1873. 8° micu, pag. 220.

SUSPINELE SILVELORU, poesii si prosa, de Victoru Rusu, profesoriu. Carlsruhe, 1872. 16°, pag. 116. Pretiu 50 cr. Se afla la auctoriu in Clusiu.

Recensentele, séu si criticulu, care 'si va lua tempu, nu spre a trece cu ochi fugitivi, ci spre a citi tóte trei produsele literarie cu attentiuone de ajunsu si bene armatu, atátu cu scienti'a limbei nóstre, câtu si cu regulele artei, va cunósce indata nu numai marea differentia in tractarea limbei nóstre, ci si diversitatea influentiei limbeloru, cu care avuse a face fia-care dein acesti trei juni scriptori, dupa cumu unulu e nascutu si crescutu in partea meridionale, altulu in cea septentrionale a Transilvaniei si alu treilea in Moldov'a (Bucovin'a). Dreptu, cá moldovenulu ne dà collectiune, éra nu originale, acea collectiune inse este facuta dein acea parte a Daciei, in care a vediutu elu lumin'a dilei si au auditu cantandui-se la léganu, apoi in cursulu vietiei, acelea Ballade, séu cantece betranesci, care potu sta prea bene langa collectiunea dlui Vas. Alexandri.

In câtu pentru Incercarile dlui Lapedatu, una parte dein ele ne era cunoscuta de candu se publicasera in Famili'a si in Traianu. Dram'a sa Tribunulu si-a luat subiectulu dein evenimentele anului 184°, si ne ar placea fórte se vedemu, cumu ar fi ea primita pe scena de càtra generatiunile june,

pentru care semena cà acelea evenimente nu aru fi fostu nici-odata in lume.

In Suspinele silveloru aflamu si una descriptiune a urmeloru domniei antice romane pe Renu in diosu, in Epilogu date antice despre partea Transilvaniei cunoscuta sub nume de Silvani'a si Selagiu, éra inainte de Epilogu, duoe poesii populare ostasiesci, una despre lupt'a dela Josefstadt (28—29. Iuniu), alt'a dela Königgrätz (3. Iuliu), sorori bune cu cea dela Solferino, a carei publicare a fostu óre-candu interdisa. —

A esitu de sub presa, inca dein anulu trecut, o carte intitulata **PREDICATORULU**, compusa de archimandritulu Inocentiu Moisiu, fostu direttore seminarului dein Hussi, fostu profesore la seminariulu dein Romanu.

Cartea contine 80 predice bisericesci, pentru tóte duminicile si serbatorile anuale, si alte câteva ocasiuni.

Pretiuulu unui exemplariu este 5 lei noi. A se adresa la auctorele in Hussi.

La redactiunea „Transilvaniei“ se afla depuse spre vendiare:

DICTIONARIULU SOCIETATEI ACADEMICE ROMANE volumulu I. A—H 8° mare pag. 1224. Pretiu 9 fl. v. a. (La vol. II. se lucra batabesce).

TACITUS, tradusu de G. Munteanu, tipar. cu spele societ. acad. rom.; (un'a dein traductiunile cele mai bune romanesce). Pretiu 2 fl. 80 cr. v. a.

BIOGRAFFA CHRONOLOGICA ROMANA séu Cathalogu generalu de cartile romane câte s'au tiparitu in trei sute si mai bine de ani 1550—1873, de Dim. Iarcu, vechiu professoru, a duo'a edit., Bucuresci 1873, form. 4°, (carte fórte necesaria pentru cei ce se ocupa cu histori'a literaturei nóstre.) Pretiu 1 fl. 70 cr. v. a.

EQUILIBRU INTRE ANTITHESE, de Ioanu Eliadu, (una dein scrierile cele mai bune si mai instructive, dein câte au esitu in limb'a nóstra), 4 fl.

GEORGIE LAZARU, viéti'a lui cu portretu de P. Poenariu. 40 cr.

FEMEILE de Iuliu Pederzani, trad. de Iunius. 35 cr. v. a.

Siese cursuri dein „TRANSILVANIA“ pe anii 1868—1873 câte 3 fl., 18 fl. v. a.

Tóte pretiurile se intielegu comptant, lozo Brasiovu.

Dictionariulu ungurescu-romanescu, compusu de Georgie Baritiu. Brasiovu 1869, form. 8° mare, 41 cóle, se afla depusu spre vendiare la librariile dein Brasiovu, Sibiu, Clusiu, Lugosiu, Temisió'ra, Aradu, M. Sigetu, cu pretiuulu originale fiesu 3 fl. 20 cr. v. a. leg. usioru.